

EEN PIJPENGLLOBETROTTER

door Jos Engelen

Zoals wij al wisten hadden de echtelieden Bergmans-Trumm hun zoon Henricus Antonius Jacobus reeds in 1910 in 'opleiding' laten gaan bij de firma Grappin in St. Claude, waarvoor vader Louis de agentuur verzorgde. Zijn eerste 'verkoop'-ervaring had hij van 7-10-1906 tot 15-8-1907 opgedaan bij de pijpenzaak van H. Jos. Jansen in Aken, waarvan we nog zijn lovend getuigschrift bezitten (*afb. 1*). En dat deze periode voldoende was geweest om op eigen benen te kunnen staan getuigt zijn vaste aanstelling van 30-6-1910, waarin wordt verklaard dat Jacques Bergmans optreedt als vertegenwoordiger van Grappin (*afb. 2*). Daar moest de jonge Bergmans de fijne kneepjes van de bruyère-pijpenverkoop en -fabricage onder de knie krijgen en de nodige relaties leggen om in de toekomst in Weert, naast de kwijnende kleipijpenfabricage, een nieuwe gezonde poot aan het bedrijf te kunnen toevoegen.

En dat deze investering lonend was, bleek al in 1912, toen hij door de dood van zijn vader samen met zijn moeder en grootmoeder het bedrijf moest overnemen. En aangezien hij het runnen van de kleipijpenafdeling rustig aan moeder, grootmoeder en broer Louis kon overlaten, kon hij zijn aandacht volledig op de uitbouw van de bruyère-pijpenafdeling richten en zette hij over heel Europa een netwerk op van toeleveranciers voor zijn onderneming en van groothandel/afnemers voor zijn produktie. En dat alles onder de vlag van Grappin Fils, waarmee hij in december 1912 een verdere overeenkomst aanging (*afb. 3 en bijlage*).

En aangezien Jacques een zeer punctueel iemand was, beschikken wij thans voor het jaar 1913 zowel over zijn privé-agenda als over zijn adressenbestand voor bruyère en kleipijp!

Zijn aantekeningen begonnen in 1907 en lopen door tot 1929, met dien verstande dat zeker in de twintiger jaren praktisch alle gegevens betrekking hadden op bruyère-, meerschuim- en porceleinen pijpen met de daarvoor bestemde accessoires en andere tabaksbenodigdheden. In deze jaren verkreeg Jacques de agentuur i.c. de alleenverkoop van diverse gerenommeerde firma's in St. Claude zoals reeds vermeld van Grappin, maar ook van Cottet-Bichet voor tal van Westeuropese landen, hetgeen impliceerde, dat hij zijn klanten minstens twee keer per jaar moest bezoeken (*afb. 4 en 5*).

Keren we terug naar 1913: het nu volgende jaaroverzicht over het volle kalenderjaar geeft - omdat we ons moeten beperken - uitsluitend die steden aan waar Jacques die dag zijn commerci-

Telephon
N° 919

Alle das größte
Pfeifen-Geschäft
am Platze

Gegründet
im Jahre
1832

H. JOS. JANSEN

CIGARREN-EXPORT-HAUS
U. PFEIFEN-FABRIK
AACHEN
Adolbertstrasse 75.75.77.

den 29 Mai, 1911

*Messieurs Gustav & Richard
St. Claude*

Afb. 1

Fabrique Speciale de Pipes Pruyeres Bois Granger

EXPOSITION UNIVERSELLE
LYON 1872

Articles de St. Claude

Grappin & Co. Suc
GRAPPIN

St. CLAUDE (Jura) le 30 Juin 1910

*Vous soussigné certifie que le nomme
Jacques Bignans est attaché comme voyageur
dans notre maison depuis le 1er Mars 1910 -
St. Claude. Le 30 Juin 1910*

Grappin fils & Co

Il pour constatation
signé Grappin fils & Co
St. Claude, le 30 Juin 1910.

*Le Maire
Lammey*

Afb. 2

Saint-Claude - Le 31 Décembre 1911
 Entre les soussignés M. Grappin fils & Co
 (Aue Laroque), St-Claude (Jura) et Monsieur
 Jacques Bergmans, il est convenu ce qui suit:
 La Société Grappin fils & Co accorde à M. J. Bergmans

9°. En cas de dissolution de la Société Grappin fils & Co le
 présent contrat est nul de plein droit.

Fait à Saint-Claude -
 Le 31 Décembre 1911.
 Pour la Société Grappin fils & Co Le représentant -
 Grappin fils & Co Jacques Bergmans

Afb. 3

FABRIQUE DE TUYAUX DE PIPES

en tous genres

SPECIALITÉ DE PUMES-GIGARES & PUMES-GIGARETTES
 en Corne du Brésil, Ivoire et Matières Plastiques

Cottet & Bichet

SAINT-CLAUDE (Jura)

R. C. Saint-Claude, N° 436

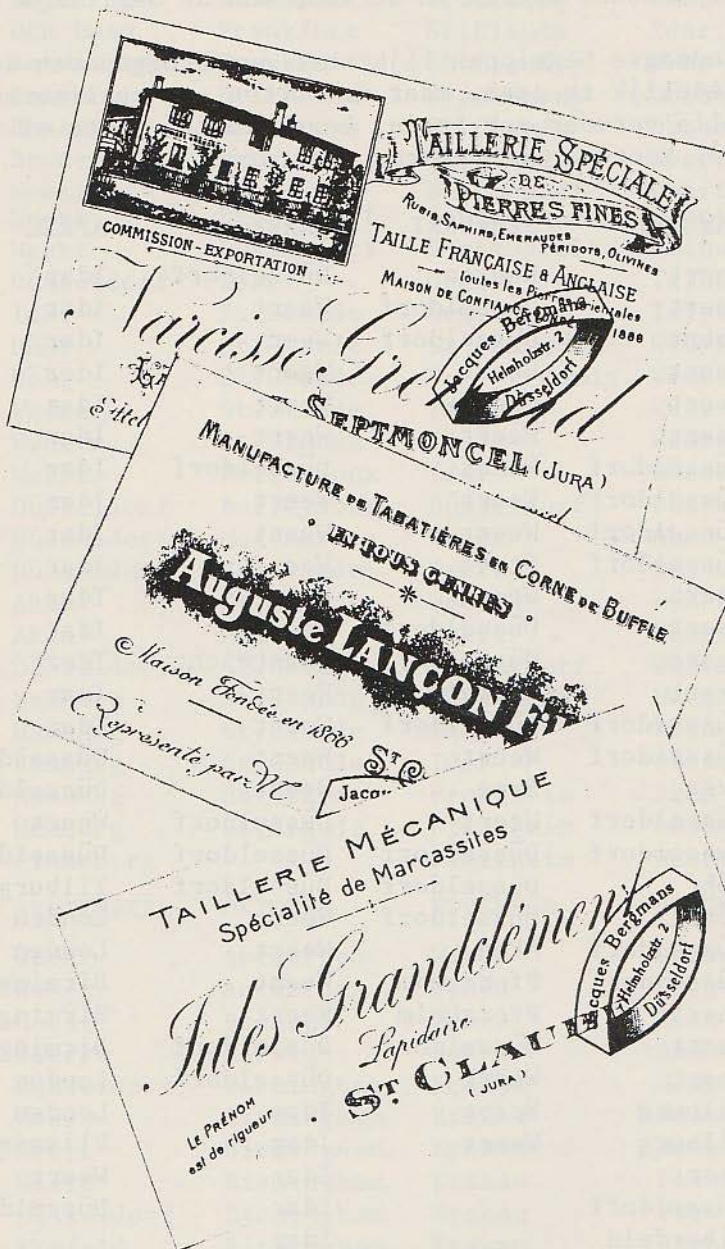
JACQUES BERGMANS 004

Représentés par M

WEERT.

(LIMBURG, HOLLAND)

Afb. 4

Afb. 5 Vertegenwoordigingen. Visitekaartjes van andere firma's voor artikelen die Grappin niet voerde.

ele rondtocht beëindigde in een hotel ter plaatse. De diverse steden die bezocht werden in de loop van de dag, zijn niet opgenomen.

Voor hedendaagse begrippen lijkt het overbruggen van deze afstanden redelijk te doen, maar we moeten ons realiseren, dat in 1913 alle vervoer per trein, boot, koets, fiets of te voet plaatsvond. Voorwaar een enorme prestatie!

1913	JANUARI	FEBRUARI	MAART	APRIL
1	Weert	Keulen	Düsseldorf	Idar
2	Weert	Düsseldorf	Weert	Idar
3	Weert	Düsseldorf	Weert	Idar
4	Weert	Weert	Weert	Idar
5	Weert	Weert	Weert	Idar
6	Weert	Weert	Weert	Idar
7	Düsseldorf	Weert	Düsseldorf	Idar
8	Düsseldorf	Weert	Weert	Idar
9	Düsseldorf	Weert	Weert	Idar
10	Düsseldorf	Steyl	Weert	Idar
11	Weert	Weert	Weert	Idar
12	Weert	Düsseldorf	Weert	Idar
13	Weert	Düsseldorf	Maastricht	Idar
14	Weert	Krefeld	Weert	Idar
15	Düsseldorf	Düsseldorf	Weert	Idar
16	Düsseldorf	Weert	Weert	Düsseldorf
17	Aken	Bree	Weert	Düsseldorf
18	Düsseldorf	Weert	Düsseldorf	Weert
19	Düsseldorf	Düsseldorf	Düsseldorf	Düsseldorf
20	Höhr	Düsseldorf	Düsseldorf	Tilburg
21	Höhr	Düsseldorf	Weert	Londen
22	Düsseldorf	Aken	Weert	Londen
23	Düsseldorf	Pforzheim	Weert	Birmingham
24	Weert	Pforzheim	Weert	Birmingham
25	Weert	Düsseldorf	Düsseldorf	Birmingham
26	Weert	Weert	Düsseldorf	Londen
27	Tilburg	Weert	Idar	Londen
28	Tilburg	Weert	Idar	Vlissingen
29	Weert		Idar	Weert
30	Düsseldorf		Idar	Düsseldorf
31	Elberfeld		Idar	
	MEI	JUNI	JULI	AUGUSTUS
1	Weert	Hamburg	St. Claude	Gmund
2	Amsterdam	Plau	St. Claude	Bingen

3	Amsterdam	Osnabrück	St.Claude	Bingen
4	Rotterdam	Düsseldorf	St.Claude	Idar
5	Den Haag	Frankfurt	St.Claude	Idar
6	Antwerpen	Frankfurt	St.Claude	Höhr
7	Antwerpen	Heilbronn	Septmoncel	Düsseldorf
8	Brussel	Heilbronn	St.Claude	Düsseldorf
9	Brussel	Metz	St.Claude	Weert
10	Weert	Idar	Septmoncel	Weert
11	Weert	Düsseldorf	Septmoncel	Weert
12	Weert	Düsseldorf	Septmoncel	Tilburg
13	Düsseldorf	Idar	Genève	Tilburg
14	Idar	St.Claude	Genève	Tilburg
15	Höhr	St.Claude	La-Chaux-de-	Weert
16	Höhr	St.Claude	" Fonds	Weert
17	Weert	St.Claude	Idar	Weert
18	Weert	St.Claude	Idar	Weert
19	Weert	Belleydoux	Idar	Düsseldorf
20	Düsseldorf	Belleydoux	Düsseldorf	Düsseldorf
21	Düsseldorf	Molunes	Weert	Aken
22	Düsseldorf	St.Claude	Weert	Düsseldorf
23	Aken	St.Claude	Weert	Düsseldorf
24	Aken	Molunes	Weert	Weert
25	Düsseldorf	St.Claude	Düsseldorf	Weert
26	Hamburg	St.Claude	Düsseldorf	Weert
27	Hamburg	St.Claude	Idar	Düsseldorf
28	Hamburg	St.Claude	Idar	Düsseldorf
29	Hamburg	St.Claude	Pforzheim	Aken
30	Hamburg	St.Claude	Pforzheim	Düsseldorf
31	Pinneberg		Pforzheim	Weert

	SEPTEMBER	OKTOBER	NOVEMBER	DECEMBER
1	Weert	Antwerpen	Wenen	Düsseldorf
2	Weert	Antwerpen	Wenen	Düsseldorf
3	Horst	Brussel	Wenen	Aken
4	Weert	Harwich	Wenen	Hamburg
5	Düsseldorf	Birmingham	Krakau	Hamburg
6	Weert	Birmingham	Krakau	Hamburg
7	Weert	Birmingham	Krakau	Hamburg
8	Weert	Birmingham	Krakau	Pinneberg
9	Düsseldorf	Birmingham	Krakau	Plau
10	Krefeld	Birmingham	Krakau	Hamburg
11	Düsseldorf	Birmingham	Lemberg	Lögumkloster
12	Düsseldorf	Birmingham	Lemberg	Düsseldorf
13	Düsseldorf	Birmingham	Lemberg	Düsseldorf
14	Idar	Londen	Lemberg	Düsseldorf

15	Idar	Antwerpen	Boekarest	Aken
16	Idar	Düsseldorf	Burdageli	Frankfurt
17	Idar	Düsseldorf	Boekarest	Frankfurt
18	Idar	Düsseldorf	Boekarest	Metz
19	Idar	Idar	Boekarest	Heilbronn
20	Düsseldorf	Idar	Boekarest	Ehrenbreitstein
21	Düsseldorf	Idar	Boekarest	Höhr
22	Amsterdam	Idar	Boedapest	Düsseldorf
23	Amsterdam	Idar	Boedapest	Düsseldorf
24	Amsterdam	Gera	Boedapest	Düsseldorf
25	Amsterdam	Leipzig	Boedapest	Weert
26	Rotterdam	Leipzig	Wenen	Weert
27	Düsseldorf	Dresden	Idar	Weert
28	Weert	Löbau	Idar	Weert
29	Weert	Dresden	Idar	Düsseldorf
30	Weert	Wenen	Düsseldorf	Düsseldorf
31		Wenen		Düsseldorf

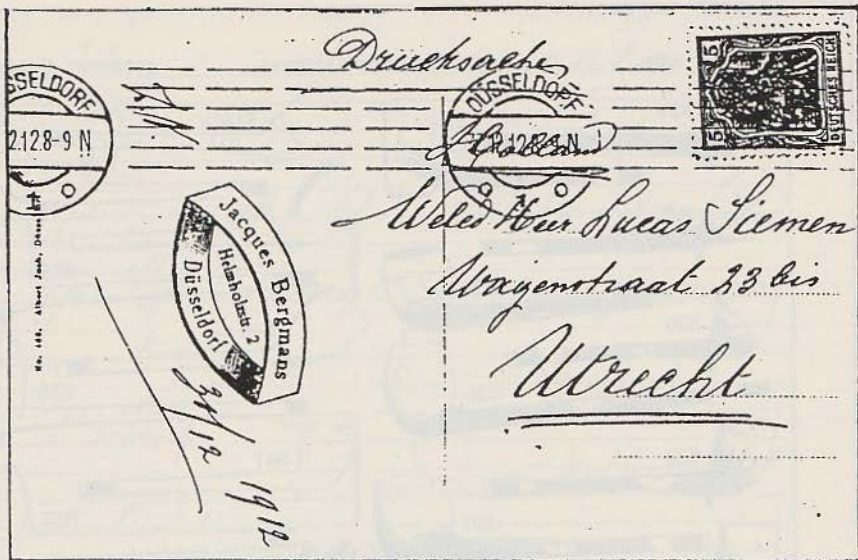
Jacques' thuisbasis was de stad Düsseldorf in Duitsland waar hij ook zijn administratie hield, orders verwerkte en zijn correspondentie verzorgde (*afb. 6*).

Er zaten maanden tussen, dat hij zelfs geen gelegenheid kreeg om Weert te bezoeken (juni, oktober, november), maar toch kwam hij aan de nodige ontspanning toe getuige de notities als *kermis*, *Rheinfahrt*, *diner* etc. En godsdienstig als hij was, een 28-jarige toen nog vrijgezel, noteerde hij zelfs wanneer hij te biecht ging!

De driehoek Aken-Neuss-Düsseldorf komen wij vaker tegen. In deze omgeving zaten tal van pijpenfabrikanten als Franz Pielsticker, J.Scheuer-Grosshandlung Gustav Weiss en zijn vertegenwoordiger Gerhard Smeets. En bezoekt hij het ons zo bekende Höhr, dan is dat uitsluitend om klei te kopen of een van de 5 bekende bruyère-pijpenfabrikanten aldaar te bezoeken.

Voor kleipijpen gaat hij naar Hilgert of Baumbach: Friedrich Wilhelm Remy en Peter Spang. In Höhr zal hij ongetwijfeld zijn aangeland bij de Bruyere und Tonpfeifenfabrik Gebrüder Günther. Pagina 27 van de catalogus van deze fabriek toont ons een gedeelte van het kleipijpenassortiment van deze firma (*afb. 7*).

De analogie met het Trumm-Bergmans-assortiment is opvallend en zal in een volgend artikel worden behandeld. De met touw gebonden en geplakte catalogus op A5-formaat is in kleur gedrukt, terwijl montering, deksels, accessoires en de polychrome versieringen op reliëfpijpen met de hand zijn inge-

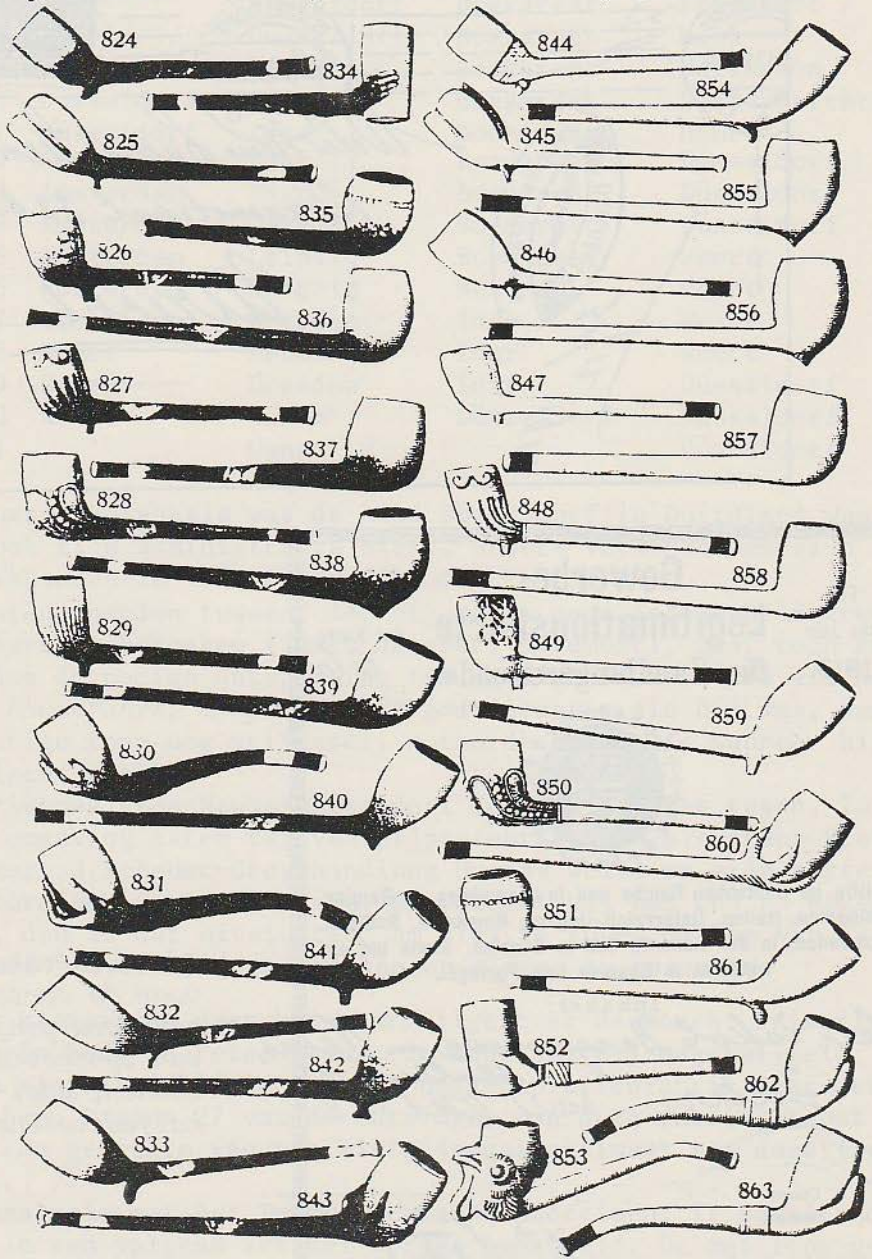

Identiteitskaart voor de vertegenwoordiging van synthetische stenen, edel- en halfedelstenen

$\frac{1}{3}$ real size.

$\frac{1}{11}$ der natürl Grösse.

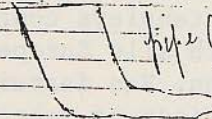
$\frac{1}{3}$ grandeur d'exécution.

Afb. 7

Mergine U
 Dublin U
 H. oniki U = Tognet
 Coloyne U
 Pina = plaque steel
 pointe = lign
 grande uni = effe spot
 siflet = spot met satte
 U = boule
 flac = inicher
 vis = schneif
 U = Ouf scame
 U = longron battus
 U = Casque non retup

ovale = platte kuf
 U = Ouf chauffe
 U = Ouf crochet dernière
 U = Cornet flexible
 U = 7.11.12
 U = Dublin crochet
 U = fischmond = perçage
 ou ovale

 pipe Arlon
 pipe schinner
 du de Dublin
 vis 6 plus petit
 12 centim
 vis 4 fort 14
 vis 8 14 - 18
 vis 9 le plus gros
 le plus seulement
 plus le plus est plus
 de aboy onid

verluffé = tourner
 V on faire la ligne
 W = Liffeté
 M = Marsaullan = et cauc
 R = Relève = bronsteel

kleurd. Deze schitterende catalogus omvat 24 pagina's bruyère pijpen, 7 pagina's kleipijpen en de overige pagina's accessoires als deksels, spitten, dozen, tabakszakken, standaards enz. en daarmee alle voorwerpen die ook Jacques Bergmans naderhand als bijprodukten ofwel verhandelde of fabriceerde.

Zetten wij nu onze reis door Europa voort, dan komen wij veelvuldig de plaats Idar-Oberstein tegen, ook nu nog wereldberoemd om zijn fabricage en slijptechnieken van gesteentes en half-edelstenen. Ook dat behoorde bij het produktenpakket van J. Bergmans. (*Afb. 8*)

Londen werd o.a. bezocht voor twee adressen van tabakszakken- en tabaksblazenfabrikanten en in Birmingham was Bergmans kind aan huis bij de firma Jackson vanwaar hij o.a. de asbestospijpen betrok.

Ook in België, waar hij enige leertijd had doorgebracht bij Scholtes Fils in Arlon en bij L. Vanhoeren fr. in Oostende, had hij vele 'klanten', bijv. de bekende meerschuum-pijpenfabriek van A. Burhard in Antwerpen. Uit deze leerperiode laten wij u twee pagina's zien (van de vele!) met persoonlijke aantekeningen van Jacques Bergmans (*afb. 9 en 10*). De getekende vormen zijn naderhand de basis voor zijn eigen fabricage van bruyère pijpen en de laatste produktie van zijn kleipijpen. Ook hier komen wij in de toekomst nog op terug.

In Hamburg, dé exporthaven bij uitstek en de poort naar de Skandinavische en Oostzeelanden, had hij intensieve contacten met tal van vertegenwoordigers van praktisch alle Europese pijpenfirma's, zoals bijv. Davies uit Londen. Van daaruit bezocht hij Pinneberg in Sleeswijk (Ludwig Friedr.pf.fabr.), Plau in Mecklenburg (Christoph Kern Kurzwaren Grosshandlung) en Lögumkloster in Sleeswijk (Boch Söhne C.H.Pf.Fabrik). Overigens ligt laatstgenoemde plaats sinds 1920 weer in Denemarken.

Sluiten wij onze rondtoer door Europa tenslotte af in Wenen, de hoofdstad van het Habsburgse Keizerrijk en industriële zetel naast Ruhl in Thüringen van meerschuum, barnsteen, Galalith, celluloid etc. Het feit dat hij daar in november een volle maand verbleef en Wenen als thuishaven gebruikte voor zijn bezoeken aan Krakau, Lemberg, Boekarest en Boedapest zegt meer dan voldoende, zonder in detail een uitputtende lijst te behandelen van meer dan 30 adressen van fabrieken in pijpen en accessoires.

Bewogen reisjaren waren 1913 en de volgende oorlogsjaren voor Jacques Bergmans, die vele tienduizenden kilometers aflegde in een toen nog lang niet verenigd Europa, maar dat getuige

enige hieronder getoonde reisdocumenten toch weinig handelsbepervingen kende voor een handige en hardwerkende Weerter globetrotter! (Afb. 11)

Für das Ausland

No 332

KÖNIGLICH
KAISERLICHES
GRENZPOLIZEIKOMMISSARIAT
ITZKANY.

Reise-Certificat.

Geburtsjahr <i>1884</i>	für den Herrn <i>Hubert Bergmann</i>	Dessen wife
Religion <i>Kath.</i>	Charakter <i>Handlungsreisender</i>	von <i>Lemberg</i>
Status <i>mittel</i>	gebürtig <i>Weert</i>	Ober <i>Itzkany</i>
Haar <i>blau</i>	zuständig <i>Itzk.</i>	nach <i>Itzkany</i>
Augen <i>blau</i>	wahrsch. <i>Itzk.</i>	
Mund <i>gerathlich</i>	Geschäfte	
Andere Kennzeichen		

Dieses Certificat ist gültig für *30* Tage

Es werden alle Civil- und Militär-Begehren, auch die des Auslandes, durch den Inhaber dieses Certificats an den Vorgesetzten angedeihen zu lassen, wobei man sich an allen Gegenwillkürden erbittel.

Vom k. k. Grenzpolizei-Kommissariat
Bahnhof-Itzkany, den *16*ten *Itzk.* 1913

Reichardt

Kaiserlicher Kreis-Chef Mänesceck

INNERHALB DES GEBIETS DES GENERAL-GOVERNEMENTS.

Bocholt den *27*ten *Mai* 1913

PASSIERSCHEIN

No 383

für Herrn *Jakob Bergmann*

aus (Wohnort) *Weert*

Herrn *Hauptmann* Straße und Nr. _____

Staatsangehörigkeit *Holländ.*

Gestern am *23*ten *Mai* 1884 in *Weert* Alter: *30* Jahre

mit jedem Verkehrsmittel (vergl. jedoch Punkt 3 auf der Rückseite)

Zweck: *Laufung von Morosawasser in Bree*

von *Bocholt* über _____

nach *Bree*

GILTIG vom *27*ten *Mai* bis *28*ten *Mai* 1913

vorbehaltlich jederzeitigen Widerrufs.

Mark - 0,05 erhalten.

Der Kaiserliche Kreis-Chef.
A. D.
Reichardt

Vermerk auf der Rückseite beachten

Hauptst. - Dist. Verordnungs-Kolleg

Afb. 11

St. Claude

31 dec. 1912

Tussen de ondertekenaars de firma Grappin fils en Co. (Rue Lacuzon 1) St. Claude (Jura) en de heer Jacques Bergmans is het volgende overeengekomen:

- 1 De Vennootschap Grappin fils en Co. verleent de heer J. Bergmans de vertegenwoordiging van hun artikelen voor de verkoop in Duitsland door middel van een commissie van 5% (vijf procent) in alle zaken direct of indirect door de firma geleverd. De commissie zal niet verschuldigd zijn voor terugzendingen en schuldvorderingen.
- 2 De heer Jacques Bergmans verplicht zich niet te verkopen dan alleen aan de groot- en kleinhandel, en de firma Grappin fils en Co. zal de bestellingen in elke orde van grootte uitvoeren als die firma's al klant zijn, maar in ieder geval zal zij niet gehouden zijn te leveren dan alleen wanneer de klanten betrouwbaar zijn en de betalingsvoorwaarden uitvoeren; in alle voorkomende gevallen moet de heer J. Bergmans op de hoogte gebracht worden van de reden waarom de firma niet wil leveren.
- 3 De rekeningen zullen naar de heer J. Bergmans gezonden worden die ze aan de klanten zal doorsturen. Alleen de portokosten zullen voor rekening van de firma Grappin fils en Co. zijn.
- 4 De commissie is verschuldigd na betaling van de facturen en er zal alle drie maanden aan de heer J. Bergmans een uittreksel van de rekening toegezonden worden evenals de provisie.
- 5 De collectie blijft het eigendom van de firma Grappin fils en Co. en moet haar worden teruggestuurd op elk verzoek van haar kant, hetzij om veranderingen aan te brengen of om enige andere reden.
- 6 De heer Jacques Bergmans zal geen vertegenwoordiging aannemen van andere firma's en van andere artikelen dan alleen wanneer deze artikelen niet direct concurreren met die welke door de firma Grappin fils en Co. gefabriceerd worden. De heer J. Bergmans verbindt zich twee keer per jaar de clientèle te bezoeken voor de verkoop van de artikelen van de firma Grappin fils en Co.
- 7 Het voorliggende contract zal niet eerder door een der beide partijen verbroken kunnen worden dan 6 maanden na aangetekend schriftelijk bericht.
- 8 Voor de cocospijpen zal een commissie van 2% (twee procent) worden toegekend tot op de dag dat de klanten binnen dertig dagen de volle prijs minus een korting van slechts twee of drie procent betalen; in het andere geval zal de commissie van twee procent gegeven worden aan de heer J. Bergmans, maar worden de prijzen die onder het tarief vallen, verhoogd. Het is afgesproken, dat vanaf de dag dat de klanten voor de cocospijpen de volle prijs minus een korting van twee of drie procent betalen, de heer J. Bergmans recht zal hebben op de commissie van 5% (vijf procent).
- 9 In het geval dat de Vennootschap Grappin fils en Co. zal zijn ontbonden, is het voorliggende contract van nul en generlei waarde.